

Zveza ekoloških gibanj Slovenije, Znanstveno-raziskovalno središče Bistra Ptuj v sodelovanju z Ministrstvom za okolje in prostor so organizirale

strokovno konferenco

»SLOVENIJA BREZ ODPADKOV«

Ptuj, 1. in 2. marec 2012

Datum: 12.3.2012

SKLEPI IN UGOTOVITVE KONFERENCE »Slovenija brez odpadkov«

OCENA STANJA

Udeleženci konference so enotno ugotovili, da je sedanje ravnanja s komunalnimi odpadki v Sloveniji, zaradi vrste organizacijskih in zakonodajnih nedorečenosti in nedelovanja inšpekcijskih služb zelo kritično. To resno ovira možnost, da bi v Sloveniji lahko uveljavili EU strategijo »zero waste«, ki v ospredje postavlja zahtevo po uporabi odpadkov kot virov (snovno in energetske), odlaganje odpadkov pa postane skrajna možnost ravnanja z odpadki. Ker smo priča ravno nasprotnemu ravnanju (še vedno se na odlagališča nenevarnih odpadkov odloži kar 75,5% komunalnih odpadkov), je skrajni čas, da se preveri razloge za stanje, ki nas kot članico EU uvršča med neučinkovite države na področju gospodarjenja z odpadki. Strokovna javnost je upravičeno zaskrbljena, da se v zadnjih 15-tih stanje ni izboljšalo, nasprotno, kljub ogromnim investicijam (več sto mio €) se stanje poslabšuje, saj še vedno nimamo jasne strategije ravnanja z odpadki in odgovornih nosilcev projektov na državnem nivoju. Slovenija lahko doseže cilj, da postane družba recikliranja, ki zna in želi odpadke razumeti kot surovine in vire le, če se resno in nujno izvede vrsta korenitih sprememb.

Ugotovljeno je, da:

1. zakonodaja sicer predpisuje okoljske cilje in priporočila uresničevanje prednostnega reda ravnanja z odpadki, a ne omogoča izvajanja v praksi, saj za to niso vzpostavljeni temelji, ki vključujejo politične odločitve za preprečevanje nastajanja odpadkov, njihovo ponovno uporabo, kakor tudi nekonfliktno delovanje DROE in odločitve glede regijskih centrov, ki so sedaj v pristojnosti lokalnih posameznikov, zato ni ustrezno zagotovljena niti snovna niti energetska raba odpadkov, posledično se odpadke prevaža po diagonali Slovenije in se jih v večini primerov zgolj odlaga (kljub neustrezni obdelavi);
2. v Sloveniji je v večini primerov za eno vrsto odpadka registriranih več skupnih shem, kar povzroča pojav konkurence med njimi. Tako na področju komunalne embalaže konkurenčni sistemi (sheme) ne strmiyo k manjšim količinam odpadne embalaže, ampak je želijo čim več, saj to pomeni več denarja in večje dobičke. Sheme so zato prenehale z izobraževanji in osveščenoostjo, ki bi doprinesla k preprečevanju nastajanja odpadkov ter se oddaljujejo od ciljev EU o zmanjšanju količine odpadkov na izvoru. Nasprotno – želijo, da se proizvede čimveč odpadne embalaže. Zato je potreben strožji nadzor skupnih shem in sankcioniranje ter spremembe zakonodaje v smislu reprezentativnosti skupnih shem in njihovo finančno sodelovanje pri zagotavljanju infrastrukture za zbirne centre, ki so v pristojnosti občin oz. njihovih upravljavcev;
3. se dogajajo absurdi na področju dolgoročnega načrtovanja uporabe obstoječih odlagališč (glede na dejstvo, da novih ni smiselno graditi); odlagališča, katera sofinancira država pri izgradnji in imajo pogodbe o sofinanciranju z namenom, da bodo ustrezala vsem predpisanim standardom, zaradi administrativnih nejasnosti in neuskkljenosti podatkov kar naenkrat formalno ne obstajajo več;
4. se ne načrtuje dolgoročna funkcionalna uporaba obstoječih odlagališč, saj se ne izkorišča razpoložljiv deponijski volumen, ki je bil financiran z državnimi in občinskimi sredstvi, zapirajo se odlagališča, ki imajo še razpoložljiv volumen, medtem pa se pojavljajo velike težave zaradi pomanjkanja odlagalnih površin, saj se odlagajo energetske bogate frakcije, ker še vedno ni na voljo infrastrukture za termično izrabo odpadkov preostanka odpadkov, ki je v pristojnosti države kot državna javna služba, kar onemogoča, da bi Slovenija izpolnila zahteve in obveznosti, da postane družba »brez odpadkov«;
5. pri izbiri tehnologij je popolnoma zanemarjena možnost, da se v izvedbo obratov vključijo domača podjetja, ki imajo mednarodne reference, so finančno ugodnejša, a so zaradi različnih interesov odločevalcev pripeljana v tržni položaj, kjer jim je bistveno zmanjšana konkurenčnost – primer možnosti uporabe naprav za MBO;

6. določeni krogi odločevalcev, ki še vedno sedijo na visokih položajih na pristojnem ministrstvu želijo in spodbujajo k anarhiji na področju ravnanja z odpadki;
7. se ne zagotavlja pogojev za preprečevanje nastajanja odpadkov in njihovo ponovno uporabo, kar bi pripomoglo k oblikovanju novih trendov na področju družbenih sprememb, hkrati pa se plačujejo visoki zneski za določene NVO, ki so pripomogle k blokadi uresničevanja prednostnega reda ravnanja z odpadki;
8. vse dejavnosti na področju ravnanja z odpadki, ki so finančno zanimive prevzame zasebni sektor, javnemu sektorju ostane to, kar se ne izplača – kar seveda ni v interesu državljanov, še manj pa bi moralo biti v interesu države, ki z zakonodajo omogoča takšno početje.

Navedeni problemi, ki generirajo neustrezno stanje ravnanja z odpadki v Sloveniji je v nasprotju s potenciali, ki obstajajo, ker je namreč:

1. na voljo je dovolj strokovnega in kakovostnega znanja posameznikov in inštitucij, ki lahko v zelo kratkem času vplivajo na bistveno spremembo obstoječega stanja (brez politične volje seveda to ni mogoče);
2. že identificiranih nekaj primerov dobrih praks, ki se premalo promovirajo in izkoristijo za celotno izboljšanje stanja oz. se jih sploh ne promovira, saj so dokazali, da je mogoče z majhnimi finančnimi vložki doseči visoko zastavljene cilje;
3. zagotovljen potencial domače industrije, ki bi lahko z domačim znanjem in novimi zaposlitvami v sorazmerno kratkem času rešila prav vse težave, saj prodajajo tehnično znanje v tujino, doma pa ga zaradi različnih interesov ne morejo;
4. na voljo imamo dovolj energetske bogatih frakcij odpadkov, ki jih lahko predelamo v alternativna goriva;
5. veliko študijskih programov okoljevarstva in podobnih smeri, kjer bi mladi lahko z uresničevanjem koncepta »zero waste« sodelovali pri oblikovanju naprednega pogleda na odpadke kot na vire in surovine.

PREDLAGAMO NASLEDNJE KRATKOROČNE UKREPE

Ugotavljamo, da je za izboljšanje stanja na področju ravnanja z odpadki **nujno potrebno odstraniti obstoječe ovire in načrtovati ustrezno strategijo za uveljavljanje EU zakonodaje in strateških usmeritev, ki odpadke vključujejo v gospodarske panoge kot surovine in omogočajo nova delavna mesta ob hkratni skrbi za varovanje okolja.**

Zato je bil s strani udeležencev konference **soglasno sprejet sklep, da se v prihodnjih dveh mesecih organizira strokovna okrogla miza z Ministrstvom za kmetijstvo in okolje ter ARSO-om**, na kateri se bo natančno dogovorilo, kako se bodo izvajali kratkoročni ukrepi, ki jih v nadaljevanju navajamo:

1. nemudoma preučiti strokovno nevzdržno upravno zahtevo, da odpadek 20 03 01 po obdelavi obdrži isto klasif. št., zaradi česar prihaja do gospodarske škode -drag izvoz v tujino;
2. nemudoma odpraviti birokratske ovire, ki otežujejo umestitev objektov za ravnanje z odpadki in kritično presoditi nejasnosti (npr. 300 m oddaljenost objektov od javnosti);
3. preveriti cene in učinkovitost tehnologij, ki se jih vključuje v projekte kot bodočo infrastrukturo za ravnanje z odpadki. Določiti, kaj je dodana vrednost za slovensko ekonomijo, če se uporabi domača tehnologija, ki je referenčna in bistveno cenejša, kot predlagana oz. ponekod vsiljena (katere realno vrednost ne preveri nihče);
4. za načrtovanje novih objektov in naprav za obdelavo in odstranjevanje odpadkov je potrebno skrbno pregledati realne masne tokove in izhajati iz predpostavke doseganja okoljskih ciljev in temu ustrezno načrtovati potrebno infrastrukturo;
5. zapiranje odlagališč, ki še niso zapolnjena v sedanjih razmerah ni smotrno in ga je treba ustaviti;
6. odpadki morajo biti obravnavani kot viri, zato mora negospodarno ravnanje z njimi postati kaznivo dejanje in posledično neupravičeno prevažanje odpadkov po Sloveniji takoj sankcionirano, saj povzroča dodatno onesnaženje okolja;
7. pregledati sheme razširjene odgovornosti proizvajalcev – povzročiteljev odpadkov in zagotoviti, da ti pokrijejo celotne stroške zbiranja, recikliranja in termične izrabe odpadkov (stroški zbiranja ne smejo bremeniti izvajalcev javnih služb);
8. segment termične obdelave odpadkov je trenutno v Sloveniji najmanj razvit, a je glede na uspešnost doseganja okoljskih ciljev nujno potreben, saj je odlaganje energijsko bogatih frakcij odpadkov prepovedano, drugih alternativ (razen dragega in administrativno kompliciranega izvoza) pa ni. Ker je termična izraba komunalnih odpadkov državna javna služba, zahtevamo javno predstavitev poteka projekta termične izrabe odpadkov, vključno s predstavitvijo vodje projekta, terminskim planom izvajanja aktivnosti in skrajnim rokom za dokončanje projekta;

9. vlada mora določiti prispevna območja za bodoče objekte termične obdelave odpadkov, sicer nikakor ne bodo usklajene kapacitete naprav s potrebami termične obdelave;
10. določiti status trdnih goriv iz nenevarnih odpadkov glede na njihove kemijske in fizikalne lastnosti s ciljem možnosti sosežiga v obstoječih kurilnih napravah in cementnih pečeh;
11. za uspešno izvajanje koncepta »zero waste« je potrebno poenotiti sistem subvencij, enako kot velja za solarne sisteme ali bioplinarne; takoj je potrebno odpraviti plačilo ob predaji AG naročniku, saj se ne prodajajo odpadki ampak goriva (kot katero koli drugo gorivo, za katerega mora kupec plačati njegovo ceno);
12. proučiti mejne vrednosti klora v obdelanem in onesnaženem lesu po Prilogi 2 Uredbe o predelavi nenevarnih odpadkov v trdno gorivo (Ur. l. RS št. 57/2008) in jih primerjati z vrednostmi drugih držav, članic EU.

PREDLOG DOLGOROČNIH/STALNIH CILJEV IN NALOG

1. S ciljem doseganja izboljšane ravnanja z odpadki v RS naj vlada pripravi načrt izvajanja strategije ravnanja z odpadki, s čimer bo vzpostavljen odnos med izvedbenimi politikami EU in realnimi možnostmi glede na upoštevanje stroškov in koristi alternativnih načinov ravnanja z odpadki.
2. Ravnanje z odpadki obravnavati kot kompleksno nalogo, ki je odvisna od organizacije sistema ravnanja z odpadki in sodelovanja med povzročitelji odpadkov (gospodinjstvi, podjetji) in lokalno skupnostjo, zasebnih podjetij in občinskih organov ter uporabe ustreznih tehničnih rešitev za ravnanje z odpadki. Brez strokovno usposobljenih kadrov sistem ne deluje, zato je potrebno povečati vpliv stroke v lokalnih in državnih politikah, ki odločajo o razvoju in sistemih ravnanja z odpadki.
3. Vlada mora aktivneje nadzorovati izpolnjevanje pogojev za izvajanje javne službe odstranjevanja odpadkov in izvajati ukrepe, ki so nujni za doseganje zahtev okoljske politike in zakonodaje in hkrati zahtev za izboljšano tehnološko ravnanje z odpadki.
4. Resorno ministrstvo mora podpirati preventivne aktivnosti za večje ozaveščanje javnosti in motiviranje za zmanjševanje količin odpadkov (dematerializacijo), ki ima pozitivne učinke na splošno družbeno okolje, povečanje zaposlovanja težje zaposljivih in razvoj socialnega podjetništva (aktivnosti centrov ponovne uporabe).
5. Vzpostaviti okoljsko ozaveščanje na nacionalnem nivoju z vključitvijo nacionalnih medijev in močnih akterjev, ki dosežejo kritično maso prebivalcev.
6. Omogočiti izvajanje svetovalnega nadzora na področju ravnanja z odpadki (za uporabo odpadkov kot virov), ki deluje kot vmesni člen med državo in lokalnim

- nivojem za preverjanje izvedbe določil zakonodaje v praksi in korekcije le-te s ciljem, da se sprejeta zakonodaja tudi izvaja.
7. Vlada mora razmisliti, ali poleg reševanja problema komunalnih odpadkov, ki so v pristojnosti reševanja lokalnih skupnosti, lahko načrtuje in pomaga reševati problematiko ostalih odpadkov, ki nimajo klasifikacijske številke 20-- --, so pa po lastnostih podobni komunalnim odpadkom in jih je potrebno termično obdelati. Količine teh odpadkov na nacionalnem nivoju niso zanemarljive (mulji iz komunalnih čistilnih naprav, predelane ločene zbrane frakcije ...).
 8. Poenotiti javne službe ravnanja z odpadki (racionalizacija!) in ločiti zbiranje in odlaganje odpadkov, pri čemer bo vzpostavljen interes po zmanjšanju količin odloženih odpadkov na odlagališča in primerljivost cen odlaganja odpadkov. Prevelika razdrobljenost zaradi velikega števila komunalnih podjetij vodi v neučinkovito izvajanje zakonodaje, posledično so pričakovani dvigi cen komunalnih storitev.
 9. Okrepiti delo inšpekcijskih služb, strokovno usposobiti vsaj 5 inšpektorjev za sprotno spremljanje stanja na področju ravnanja z odpadki in nekontroliranega odlaganja odpadkov v naravo. Pri inšpektorjih je potrebno poskrbeti za usposobljenost ljudi (kako poteka postopek, praktične izkušnje, sodelovanje različnih inšpekcijskih služb, redarstva in policije...), Povečati je potrebno usposobljenost inšpekcijskih služb, ki pri komunalnih podjetjih nadzirajo odlaganje odpadkov in izdajati samo izvršljive sklepe in odločbe. Enkratne akcije brez finančnih sredstev poslabšujejo stanje in motivirajo povzročitelje k neodgovornemu ravnanju, saj kršitelji niso kaznovani.
 10. Okrepiti meddržavno sodelovanje pri reševanju nekaterih okoljskih problemov, posebno s Hrvaško, ki bo naslednje leto članica EU.
 11. Nove zahteve Direktive o odlaganju odpadkov (1999/31/ES), Direktive o odpadkih (2008/98/ES) in Zakona o varstvu okolja zahtevajo nov pristop k načinu reševanja odpadkov. Zato mora Slovenija po principu samooskrbnosti zagotoviti lastne kapacitete za termično obdelavo odpadkov, kar je velik izziv za domačo procesno industrijo.
 12. Bodoči objekti termične obdelave odpadkov morajo biti vključeni v velike sisteme daljinskega ogrevanja oz. industrijske porabnike, ki preko celega leta omogočajo koristno uporabo sproščene toplotne energije in s tem izpolnjujejo zahteve smernice 2008/98/ES. Pri tem mora država voditi aktivne razgovore z javnimi podjetji, ki skrbijo za dobavo toplote v mestih, saj je potrebno uskladiti razvojne investicije v teh podjetjih in načrtovanimi objekti, da se doseže optimum obratovanja in najnižje cene za državljane.
 13. Poleg termičnih postopkov za obdelavo suhih odpadkov je potrebno graditi postopke za biološko obdelavo biorazgradljivih (mokrih) odpadkov, t.j. manjše lokalne

kompostarne, ki bodo dosegale kakovosten kompost za nadaljnjo (kmetijsko ali nekmetijsko) uporabo.

PREDLAGANE NUJNE SPREMEMBE NA PODROČJU ZAKONODAJE

1. Jasno opredeliti definicijo pred-obdelave odpadkov, ki se uporablja pri izvajanju direktive o odlagališčih brez omejevanja načina izvedbe pred-obdelave, ki se lahko uporabi za doseganje cilja.
2. Narediti popravek izračuna garancije za zapiranje odlagališča, ki naj omogočijo ARSO način izračunavanja, ki bo vezan predvsem na količino odloženih odpadkov (ne pa tako kot sedaj, ko je pomembna le površina) ter bo omogočal tudi zmanjševanje garancij, če se bo del ali celotno odlagališče obdelalo in se bo na istem mestu odložilo le še majhen in inerten del odpadkov.
3. Korigirati zahtevo glede finančnega jamstva: v Prilogi 9 Uredbe o odlaganju odpadkov je potrebno na novo definirati stroške (predlog bi morali pripraviti projektanti in ne Ministrstvo za kmetijstvo in okolje) in sicer v obliki intervalov in ne z referenčnimi številkami – ta način bi omogočal več fleksibilnosti, ki je potrebna, ker so tudi odlagališča zelo različna med seboj, poleg tega bi se izognili napačni rabi referenčnih cen, ki za ARSO niso referenčne, ampak fiksne.
4. Predlog za definiranje obstoječega odlagališča se lahko uvrsti v izjeme v 64. členu in sicer kot obstoječa IPPC naprava, ki je delovala na dan uveljavitve IPPC uredbe (to je v letu 2004), lahko pa se razmisli tudi o naslednji definiciji: »Obstoječe odlagališče je odlagališče, za katero je bil potrjen in izveden program prilagoditve, ali pa se je zanj najkasneje z 29.3.2006 pridobilo pravnomočno gradbeno dovoljenje, ki je že vključevalo zahteve za ustrezno ureditev odlagališča skladno s Pravilnikom o odlaganju odpadkov (Uradni list RS št. 5/00).«
5. Predlog za podaljšanje zahtev za »delno obdelavo« (20 oz. 40 % izločanja) do 2015, ko bodo dejansko zgrajeni tisti centri (in urejena odlagališča), ki so sofinancirani s kohezijskimi sredstvi.
6. V uredbo se doda nov pojem »izpraznitev odlagališča«, t.j. gradbeni ali drugi posegi na odlagališču, s katerimi se trajno ali začasno zmanjša ali v celoti odstrani telo odlagališča.
7. Predlagamo spremembo 65. člena Uredbe o odlaganju odpadkov na odlagališčih (Uradni list št. 61/2011 z dne 29.07.2011), da za zavezance kateri so podali vlogo za izdajo okoljevarstvenega dovoljenja za obratovanje naprave, ki lahko povzroča onesnaževanje okolja večjega obsega pred 15.7.2009 in je bila vloga za izdajo

okoljevarstvenega dovoljenja za obratovanje naprave, ki lahko povzroča onesnaževanje okolja večjega obsega pred sprejetjem Uredbe o odlaganju odpadkov na odlagališčih (Uradni list št. 61/2011) zavrnjena, da lahko oddajo dopolnitev ali novo vlogo v roku 1 leta od sprejetja Uredbe o odlaganju odpadkov na odlagališčih (Uradni list št. 61/2011).

8. V Prilogi 9 Uredbe o odlaganju odpadkov bi bilo potrebno dodati stroške (v intervalni obliki) za primere, ko se odlagališče usposobi za ciklično odlaganje, prisilno oksidacijo in nato izkopavanje in obdelavo izkopanih oksidiranih odpadkov.
9. V primeru izpraznitve ali delne izpraznitve odlagališča zaradi pridobitve novega odlagalnega prostora ali sanacije odlagališča je za izkopavanje in obdelavo izkopanih odpadkov potrebno pridobiti okoljevarstveno dovoljenje v skladu s predpisom, ki ureja ravnanje z odpadki.
10. Dodati zahtevo, da v primeru, da se telo odlagališča izprazni v celoti, finančnega jamstva ni potrebno priložiti k vlogi za pridobitev okoljevarstvenega dovoljenja.
11. Razveljavitev zahtev po omejevanju obratovalnega časa odlagališč do 2015, ker za to ni nobene zakonske podlage, posebej v luči natančno določene dobe veljavnosti IPPC OVD jev, to je 10 let, vsa (še delujoča in z vlogami za OVD po 82. členu, na željo ARSO) slovenska odlagališča pa so brez dvoma zavezanci za to IPPC OVD.
12. Sprememba 5. člena, 5. točke Uredbe tako, da se potem glasi: Preostanek mešanih komunalnih odpadkov, ki nastane pri obdelavi odpadkov odstavkom pred odlaganjem, ki je skladna z zahtevami prejšnjega odstavka in se ga po obdelavi odloži na odlagališče, se tudi po obdelavi označuje s klasifikacijsko številko 20 03 01 iz klasifikacijskega seznama odpadkov. Ostali odpadki, ki nastanejo po obdelavi odpadkov in se ne odložijo na odlagališču, pa se označujejo s klasifikacijskim številkami iz skupine 19 12 klasifikacijskega seznama.
13. Sprememba 5. člena, 6. točke Uredbe in to tako, da ne bo naslednjega problema, ki ga pojasnjujemo: MBO je namenjen predvsem obdelavi MKO z namenom čim manjše količine odloženih odpadkov, torej je osnovni namen MBO predelava MKO pred odložitvijo preostanka, torej R postopki. Kot je sedaj razumljeno, D postopkom (kot so zapisani tu-D8 in D9) lahko sledi samo nadaljnje odstranjevanje - naslednji D postopek in ne R postopek! Kar posledično pomeni, da lahka frakcija iz MBO, iz katere se naredi RDF, ne sme iti v predelavo R1- kot predvideva RDF uredba, ampak le v sežigalnico na D10. Torej katere postopke R in D pravzaprav izvaja MBO? Naše mnenje je, da je MBO sestavni del postopka D1, saj je obdelava odpadka pred odlaganjem obvezna, kar pa pride iz MBO, pa gre nekaj na R in nekaj na D, skratka D8 in D9 nista primerna.
14. Za Družbe za ravnanje z odpadno embalažo je potrebno pripraviti ločene cilje za ravnanje s komunalno in nekomunalno odpadno embalažo, saj se trenutno skupni

okoljski cilj dosega pretežno na področju ravnanja z nekomunalno odpadno embalažo, kar je enostavnejše in cenejše, saj se velik del odpadne embalaže odloži na odlagališča, čeprav bi ta del lahko bil vključen v toplotno obdelavo.

Pripravila:

dr. Marinka Vovk

Predsednica organizacijskega odbora konference 2012

Organizatorja:

Karel Lipič, predsednik ZEG

dr. Aleksandra Pivec, direktorica ZRS Bistra

POSLANO:

- VLADA Republike Slovenije.
- Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, minister Franc Bogovič.
- Državni zbor RS - Odbor za kmetijstvo za okolje.
- Poslanske skupine DZ.
- Državni svet RS.
- Računsko sodišče RS.
- Državni zbor RS-GLOBE Slovenija.
- Svet za varstvo okolja RS.
- Gospodarska zbornica Slovenije.
- Zbornica komunalnega gospodarstva.
- Mediji.